

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Byggnadsminnesförklaring samt förslag till skyddsbestämmelser gällande Visborgs minne på del av fastigheten Sicklaön 12:9

Remissyttrande till Länsstyrelsen

Förslag till beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslutar att anta planenhetens förslag till yttrande till Länsstyrelsen.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län utreder en väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Visborgs minne på del av fastigheten Sicklaön 12:9. Länsstyrelsen har därför remitterat en förfrågan för att inhämta Nacka kommuns inställning beträffande en byggnadsminnesförklaring av Visborgs minne samt de föreslagna skyddsbestämmelserna.

Nacka kommun har i områdesbestämmelser för Sicklaön 12:9 tagit hänsyn till att bevara områdets kulturhistoriska värden. I detaljplan för Norra Skuru som gränsar till fastigheten har det i samband med planläggningen (laga kraft 2014) gjorts en avvägning mellan exploatering och bevarande av kulturmiljön. Delar av Visborgs minne har i detaljplanen för Norra Skuru avskilts från fastigheten Sicklaön 12:9 för att kunna exploateras med nya bostäder. Därmed är de särskilt viktig att bevara de stugor som finns kvar och som är föremål för byggnadsminnesförklaring. De byggnader som berörs i den eventuella byggnadsminnesförklaringen är idag skyddade med skyddsbestämmelser i gällande områdesbestämmelser. Ett byggnadsminnesbeslut innebär dock ett förstärkt och långsiktigt skydd för byggnaderna.

Fastighetsägaren har haft kontakt med kommunens planenhet och förväntas inkomma med ansökan om planbesked i syfte att utveckla fastigheten. En byggnadsminnesförklaring

innebär att fastighetsägaren får begränsade möjligheter att utveckla den del av fastigheten som kommer att omfattas av byggnadsminnesförklaringen och de tillkommande skyddsföreskrifterna.

Av yttrandet framgår att kommunen ställer sig positiv till den byggnadsminnesförklaring som Länsstyrelsen föreslår. I yttrandet framhålls även att kommunen anser att de skyddsbestämmelser som föreslås bedöms som lämpliga.

Ärendet

Länsstyrelsen i Stockholms län utreder en väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Visborgs minne på del av fastigheten Sicklaön 12:9. Länsstyrelsen har därför remitterat en förfrågan för att inhämta Nacka kommuns inställning beträffande en byggnadsminnesförklaring av Visborgs minne samt de föreslagna skyddsbestämmelserna. De byggnader som Länsstyrelsen avser byggnadsminnesförklara är totalt 31 stycken små fritidshus samt en dansbana och ett förråd med kringliggande mark, gångar, träd, buskar, trappor och terrasseringar. Se bilaga 2 till tjänsteskrivelsen.

En byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde får förklaras för byggnadsminne av Länsstyrelsen enligt 3 kap. 1§ Kulturmiljölagen (1988:950, KML). En byggnadsminnesförklaring är det starkaste skyddet en kulturhistoriskt värdefull byggnad eller miljö kan åtnjuta. Länsstyrelsen fick den 20 juli 2017 in en väckt fråga om byggnadsminnesförklaring enligt Kulturmiljölagen (1988:950, KML) av Visborgs minne. Byggnaderna inom fastigheten Sicklaön 12:9 ägs idag av Stiftelsen Anna Johansson-Visborgs minne.

Angående planföresättningar

Fastigheten Sicklaön 12:9 ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövården. Ett riksintresse innebär att miljön är skyddsvärd ur ett nationellt perspektiv. Utpekandet signalerar att värdena är så höga att de ska ha ett företräde i avvägningen mot andra intressen. Områdena ska skyddas mot ingrepp som medför en påtaglig skada på riksintresset. I samband med den riksintresserevidering som genomfördes och fastställdes av Riksantikvarieämbetet 2018-08-21, har kulturmiljön Visborgs minnes betydelse för riksintressets uttryck förtydligats och preciserats. Kulturmiljön Visborgs minne är även utpekad som särskilt värdefullt i kommunens kulturmiljöprogram. Fastigheten Sicklaön 12:9 omfattas till största delen även av strandskydd.

Fastigheten omfattas av områdesbestämmelser för Norra Skuru (OB 6) som vann laga kraft den 9 maj 1996. Nacka kommun har i områdesbestämmelserna för Norra Skuru tagit hänsyn till att bevara området kulturhistoriska värden som bärs upp av den småskaliga bebyggelse som tillkommit till följd av Anna Visborgs semesterhem. I detaljplan för Norra Skuru som gränsar till fastigheten har det i samband med planläggningen (laga kraft 2014)

gjorts en avvägning mellan exploatering och bevarande av kulturmiljön. Delar av Visborgs minne har i detaljplanen för Norra Skuru avskilts från fastigheten Sicklaön 12:9 för att kunna exploateras med nya bostäder. Planområdet utgjordes av ett antal småstugor som inte ansågs lika värdefulla som den del som föreslås byggnadsminnesförklaras. Därmed är de särskilt viktig att bevara de stugor som finns kvar.

Den del av fastigheten som föreslås bli byggnadsminne omfattas av q- bestämmelsen ”Byggnadens exteriör får inte förvanskas. Vid utvändiga underhållsarbeten skall åtgärder beträffande utseende och kvalité om möjligt väljas i överensstämmelse med originalutförande eller i ett utförande som är typiskt för byggnadens tillkomsttid.” Området omfattas även av utökad loyplikt.

Stiftelsen har sedan en tid kontakt med kommunens planenhet för att utreda möjligheten att utveckla hela fastigheten Sicklaön 12: 9, och förväntas att inom kort inkomma med en ansökan om planbesked. En byggnadsminnesförklaring innebär att fastighetsägaren får begränsade möjligheter att utveckla den del av fastigheten som kommer att omfattas av byggnadsminnesförklaringen och de tillkommande skyddsföreskrifterna.

Kulturmiljön Anna Visborgsminne

Semesterhemmet Visborgs minne är en ovanlig kulturmiljö alldeles vid Stockholms inlopp. Området består av uthyrningsstugor samt några större hus som klättrar i den branta terrängen. Anläggningen, som drivs i stiftelseform, skapades 1928 av Anna Johansson-Visborg, kallad Bryggar-Anna. Hon var politiskt och fackligt aktiv med särskilt fokus på kvinnorättsfrågor. Från början var semesterhemmet tänkt för bryggeriarbeterskor, idag vänder sig verksamheten till i första hand ensamstående kvinnor ur olika låglönegrupper. De första stugorna byggdes vid 1920-talets slut och omkring 1950 var antalet stugor drygt 60.

Under 1930-talets slut köpte stiftelsen tjär- och oljefabriken Ekensdal, en mindre fabriksanläggning från omkring 1920 som också ligger inom området, men utanför det delområde som är föremål för byggnadsminnesförklaring. Byggnaderna inreddes som semesterhem med flera mindre rum. Till semesteranläggningen hör också det s.k. annexet, samt Kungshamns gamla krogbyggnad, ett falurött hus med veranda, väl synligt från farleden. Här finns även några mindre äldre stugor. Den stora krogbyggnaden ligger på en udde, vars södra sida är en del av naturhamnen Kungshamn. Området bevarar idag höga samhälls- och socialhistoriska värden, personhistoriska, byggnadshistoriska och byggnadstekniska värden.

Angående byggnadsminnets avgränsning och skyddsföreskrifterna

Länsstyrelsen bedömer att Visborgs minne har synnerligen höga kulturhistoriska värden och uppfyller kriterierna för en byggnadsminnesförklaring. Länsstyrelsen föreslår att följande skyddsbestämmelser ska gälla för byggnadsminnet Visborgs minne:

1. Byggnadsminnet får inte ytterligare bebyggas. Med ytterligare bebyggas menas upprättande av nya byggnader och nya anläggningar likt uteplatser, trappor och parkeringsplatser.

2. Byggnaderna stuga 54–70, stuga 72–82 och förråd 1 får inte i sin helhet eller till viss del rivas. Stugorna får inte heller förändras till sin exteriör på sådant vis att byggnadsminnets kulturhistoriska värden minskar.

3. Dansbanan får inte rivas eller förändras på sådant vis att läsbarheten av dansbanans funktion minskar.

4. Inom byggnadsminnet får inte vidtas sådana åtgärder med befintlig mark, gångar, träd, buskar och fasta anordningar som minskar byggnadsminnets kulturhistoriska värden. Med fasta anordningar avses till exempel terrasser, murar, trappor, jordkällare, uteplatser och räcken.

5. Byggnadsminnet ska vårdas och underhållas så att byggnadsminnets kulturhistoriska värden inte minskar. Vård och underhåll ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadsminnets karaktär.

Förtydligande

Åtgärder som minskar byggnadsminnets kulturhistoriska värden kan t.ex. utgöra byte av material mot materialtyp som är främmande för byggnadsminnet, byte av kulör, borttagande av enskilda byggnadsdetaljer med särskild betydelse för förståelsen av eller åtgärder som på annat sätt skadar kulturhistoriska värden.

I Länsstyrelsens utredningsarbete ingår att inhämta synpunkter från övriga berörda parter. I miljö- och stadsbyggnadsnämndens yttrande, redogörs för hur området Norra Skuru har hanterats utifrån ett planperspektiv samt en kulturmiljövårdande synvinkel. Nacka kommun har i gällande områdesbestämmelser verkat för att bevara byggnaderna med anknytning till Anna Visborgs minne på del av fastigheten 12:9 i Norra Skuru. Den byggnadsminnesförklaring som Länsstyrelsen föreslår berör endast stugorna placerade i dalgången mot nordväst. Det innebär att stugorna får ett förstärkt skydd, vilket bedöms som lämpligt.

Sammanfattningsvis föreslås att miljö- och stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiv till att Visborgsminne blir byggnadsminne och att nämnden framför att föreslagna skyddsföreskrifter är lämpliga.

Planenheten

Angela Jonasson
Biträdande enhetschef
Planenheten

Niss Maria Legars
Kommunantikvarie
Planenheten

Bilagor

1. Förslag till yttrande
2. Remissbrev från Länsstyrelsen
3. Kartor och fotografier från området
4. Karta över fastigheten samt förslag till byggnadsminne